

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมการปฏิบัติงานระหว่างหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง แผนกที่ปฏิบัติงานและการได้รับการอบรมทางการบริหารที่แตกต่างกัน

ขั้นตอนของวิธีดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากร

ลักษณะประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าหอผู้ป่วย ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มประชากรมีคุณสมบัติดังนี้

1. ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล
2. ปฏิบัติในตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย และมีประสบการณ์การปฏิบัติตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
3. ปฏิบัติงานเฉพาะหอผู้ป่วยสามัญ ในแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ศัลยกรรม อายุรกรรม และกุมารเวชกรรม ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เขตกรุงเทพมหานคร 5 โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี โรงพยาบาลเด็ก และโรงพยาบาลสงฆ์ มีจำนวนหัวหน้าหอผู้ป่วยทั้งหมด 42 คน ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรหัวหน้าหอผู้ป่วย จำแนกตามโรงพยาบาล

โรงพยาบาล	ประชากร (คน)
โรงพยาบาลราชวิถี	12
โรงพยาบาลเลิดสิน	13
โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี	8
โรงพยาบาลเด็ก	6
โรงพยาบาลสงฆ์	3
รวม	42

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยและแบบสัมภาษณ์ข้อมูลสถานภาพของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยมีลักษณะและรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 4 ชุด คือ

- ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล
- ชุดที่ 2 แบบสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยแบบไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้ คือ
- ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของหอผู้ป่วยเกี่ยวกับโรงพยาบาล แผนก ชื่อหอผู้ป่วย วัน เวลา ที่เข้าไปสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบเติมคำ
- ส่วนที่ 2. แบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยบันทึกเวลาและรายละเอียดของกิจกรรม
- ชุดที่ 3. แบบตรวจสอบเอกสาร

ชุดที่ 4. แบบตรวจรายการกิจกรรมการควบคุม

- การมอบหมายงาน
- การบันทึกทางการพยาบาล
- การรายงานส่งเวร
- การปฏิบัติกรพยาบาล

คู่มือวิเคราะห์กิจกรรมการควบคุม

เกณฑ์การให้คะแนน

หัวหน้าหอผู้ป่วย มี/ปฏิบัติ กิจกรรมตามข้อรายการให้	1 คะแนน
หัวหน้าหอผู้ป่วย ไม่มี/ไม่ได้ปฏิบัติ กิจกรรมตามข้อรายการให้	0 คะแนน

การแปลผล

พิจารณาตามเกณฑ์การบ่งชี้ระดับการประกันคุณภาพของกองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข (2530) ดังนี้ คือ

จำนวนร้อยละของผู้ปฏิบัติกิจกรรมการควบคุม	ระดับ
80.00 - 100	มากที่สุด
60.00 - 79.99	มาก
40.00 - 59.99	ปานกลาง
20.00 - 39.99	น้อย
0.00 - 19.99	น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 1 เตรียมการก่อนสร้างเครื่องมือ

1.1 ศึกษาเอกสาร วารสาร งานวิจัย ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย หน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหอผู้ป่วย เพื่อหากรอบของเนื้อหาในเรื่องต่าง ๆ ที่จะนำมาสร้างเครื่องมือในแต่ละชุด

1.2 ศึกษาการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติจริงในแต่ละวัน โดยการเข้าไปสังเกตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยในแผนก และโรงพยาบาลต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์หัวหน้าหอผู้ป่วยเกี่ยวกับการควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบบันทึกการสังเกต

ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือ

ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดย

2.1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของหัวหน้าหอผู้ป่วย สร้างโดยคำนึงถึงข้อมูลส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา

2.2 แบบบันทึกและแบบตรวจรายการ สร้างโดยคำนึงถึงกิจกรรมการควบคุมการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นในหอผู้ป่วย ตั้งแต่เวลาที่หัวหน้าหอผู้ป่วยขึ้นปฏิบัติงานจนสิ้นสุดการปฏิบัติงานในแต่ละวัน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือในการวิเคราะห์พฤติกรรม

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 การหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความเหมาะสมของข้อรายการ และการใช้ภาษา พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการพยาบาล 11 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ เพื่อให้ข้อแก้ไขและข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง โดยถือเกณฑ์ของจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่านขึ้นไปที่ยอมรับและเห็นด้วยกับข้อความในแต่ละข้อ

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบตรวจรายการกิจกรรมการควบคุมพิจารณาพร้อมกับคู่มือวิเคราะห์กิจกรรมการควบคุมผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 ท่านเห็นชอบด้วย พร้อมทั้งปรับปรุงภาษาที่ใช้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้วิจัยนำเครื่องมือและคู่มือวิเคราะห์ชุดที่แก้ไขปรับปรุงให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนอีกครั้งหนึ่ง

3.2 การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว หาความเที่ยงโดยการนำเครื่องมือไปทำการการสังเกตพฤติกรรมหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า จำนวน 5 คน พร้อมกับผู้ช่วยวิจัยทั้ง 2 คน แล้วนำมาหาความเที่ยงของการสังเกต (Interrater Reliability) (Polit and Hungler, 1987) จากสูตร

$$\text{ความเที่ยงของการสังเกต} = \frac{\text{จำนวนครั้งของการสังเกตที่เหมือนกัน}}{\text{จำนวนครั้งของการสังเกต + จำนวนครั้งของการสังเกตที่ต่างกัน}}$$

(Simple agreement)

ตารางที่ 2 ความเที่ยงของการสังเกตของผู้ช่วยวิจัยในการบันทึกการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมของหัวหน้าหอผู้ป่วย

การสังเกต	ค่าความเที่ยงของการสังเกตของเครื่องมือ					รวม
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	
ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยคนที่ 1	0.82	0.82	0.91	0.86	0.93	0.87
ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยคนที่ 2	0.88	0.86	0.86	0.93	1	0.91

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลเด็ก โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลนพรัตน์ราชธานี และโรงพยาบาลสงฆ์ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือที่ผ่านการอนุญาตให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลแล้วเข้าพบและประสานงานกับหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าแผนกการพยาบาลต่าง ๆ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย รายละเอียดวิธีเก็บข้อมูล ลักษณะหอผู้ป่วยที่ต้องการเก็บข้อมูล กำหนดวันเวลาที่ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยกำหนดจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในวันและเวลาราชการที่หัวหน้าหอผู้ป่วยขึ้นปฏิบัติงาน และขอความร่วมมือหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล และหัวหน้าแผนกการพยาบาลชี้แจงให้กับหัวหน้าหอผู้ป่วยที่เป็นประชากรรับทราบก่อนเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิธีการในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยจัดทำบัญชีรายชื่อหอผู้ป่วยทั้งหมดที่เป็นประชากรในแต่ละโรงพยาบาล

3.2 ผู้วิจัยสุ่มหอผู้ป่วยที่จะเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวันไว้ล่วงหน้า

โดยสุ่มหอผู้ป่วยวันละ 3 หอผู้ป่วย สำหรับผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยกำหนดเวลาที่จะเข้าไปทำการสังเกตในแต่ละโรงพยาบาล ตามเวลาของเวรเข้าที่โรงพยาบาลนั้น ๆ กำหนด โดยไปก่อนเวลา 15 นาทีและทำการสังเกตจนกระทั่งหลังเวลาปฏิบัติงาน 30 นาที

3.4 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย นัดหมายเวลาไปถึงโรงพยาบาลพร้อมกัน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยแต่ละคนจับฉลากหอผู้ป่วยคนละ 1 หอผู้ป่วย เพื่อเข้าไปทำการสังเกตหัวหน้าหอผู้ป่วย

3.5 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ทำการสังเกตหัวหน้าหอผู้ป่วยแต่ละคน ตลอดทั้งวันที่หัวหน้าหอผู้ป่วยปฏิบัติงาน ยกเว้นเวลารับประทานอาหาร (12.00-13.00น.) ทำการสังเกตหัวหน้าหอผู้ป่วยคนละ 1 วัน โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย จะสอบถามหัวหน้าหอผู้ป่วยก่อนว่า จะอยู่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยเต็มวันหรือไม่ ถ้าในกรณีที่หัวหน้าหอผู้ป่วยมีภาระกิจนอกหอผู้ป่วย ผู้วิจัยจะสุ่มหอผู้ป่วยขึ้นมาใหม่ เพื่อเก็บข้อมูลแทน

3.6 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบแต่ละโรงพยาบาล แล้วจึงไปเริ่มต้นเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงพยาบาลต่อไปจนครบ 5 โรงพยาบาลที่เป็นประชากร

4. วิธีการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมของหัวหน้าหอผู้ป่วย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย นำแบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรม แบบตรวจสอบเอกสารมาอ่านทบทวน และทำการบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม ของหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ติดตามสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแบบไม่มีโครงสร้างและไม่มีส่วนร่วม ตั้งแต่หัวหน้าหอผู้ป่วยเริ่มปฏิบัติงานจนกระทั่งเสร็จสิ้นภาระกิจในวันนั้น โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จะเลือกนั่งอยู่ในที่สามารถสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมและได้ยื่นการสนทนาของหัวหน้าหอผู้ป่วยได้สะดวก และเมื่อหัวหน้าหอผู้ป่วยเดินไปในที่ต่าง ๆ ภายในหอผู้ป่วยที่ไม่สามารถเห็นได้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะเดินตามไป เพื่อให้เห็นพฤติกรรมของหัวหน้าหอผู้ป่วย

4.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย บันทึกกิจกรรมของหัวหน้าหอผู้ป่วยทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยทำอะไร ทำกับใคร ทำอย่างไร ทำที่ไหน และใช้เวลาทั้งสิ้นเท่าใดลงในแบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุม

4.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ขอดูเอกสารของหอผู้ป่วยตามข้อรายการในแบบตรวจสอบเอกสารและลงบันทึกการตรวจรายการว่า มี หรือ ไม่มี โดยบอกรายละเอียดเกี่ยวกับเอกสารที่มีด้วย

5. การวิเคราะห์การปฏิบัติกิจกรรมการควบคุม

ผู้วิจัยรวบรวมแบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของหัวหน้าหอผู้ป่วย ชุดที่ 1, 2 และ 3 ที่ได้ในแต่ละวันมาแยกแยะกิจกรรมเข้ากลุ่มตามแบบตรวจรายการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุม ชุดที่ 4 ว่า "ทำ" "ไม่ทำ" ในช่องการสังเกต ในกรณีที่การปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมนั้น ได้กำหนดไว้เป็นหลักฐานเอกสาร และมีลายลักษณ์อักษร ที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารนั้น นำมาลงบันทึกในแบบตรวจรายการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุม ในช่องการตรวจสอบเอกสารว่า "มี" "ไม่มี" ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในคู่มือวิเคราะห์การปฏิบัติกิจกรรมการควบคุม

6. ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537 ถึงวันที่ 15 มีนาคม 2537

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ที่เกี่ยวกับอายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง แผนกที่ปฏิบัติงาน วุฒิกการศึกษา และการได้รับการอบรมทางการบริหาร วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในเรื่องการมอบหมายงาน การบันทึกทางการแพทย์ การรายงานส่งเวร และการปฏิบัติกรพยาบาลที่ได้จากการสังเกตนำมาวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งกลุ่มข้อมูล และจัดระบบการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละงาน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
3. เปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมของหัวหน้าหอผู้ป่วย ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งและแผนกที่ปฏิบัติงานต่างกัน โดยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test - χ^2 - test) เปรียบเทียบสัดส่วนรายคู่ด้วยการทดสอบภายหลัง (Post-hoc Analysis) และการเปรียบเทียบสัดส่วนด้วย Arcsine Transformation

4. เปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมการควบคุมของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ได้รับ และไม่ได้รับการอบรมทางการบริหาร โดยการทดสอบค่าซี (Z-test)

ทำการวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Science / Personal Computer)

นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบความเรียง